

У пошуку глобального і регіонального інституційного оновлення

Василь Юрчишин,
директор економічних програм Центру Разумкова

Ще кілька років тому серед характерних ознак глобалізації виокремлювали розширення торговельних та інвестиційних потоків, транскордонне проникнення бізнесів і капіталів, прискорення міграційних процесів, утворення нових світових інститутів та інтеграційних утворень¹. І навіть послаблення рівнів демократії у зростаючій кількості країн не розглядалось як таке, що привносить загрозу для цивілізаційного розвитку.

Однак, на початку 2026 р. у світі складається ситуація, яка вказує на кардинальні виклики для здатності провідних демократичних держав світу зберегти ліберальні та гуманітарні цінності, їх (демократичних держав) спроможності обмежити і стримати неоімперські, загарбницькі амбіції автократичних країн, добитися стійкого мирного співіснування. Інститути демократії піддаються часто волюнтаристській критиці, що підриває основи і погіршує умови для їх (інститутів) реформування і вдосконалення².

2025 рік вже проявив себе як рік початку руйнування світових формальних і неформальних інститутів, навіть таких, завдяки яким у попередні десятиліття формувався сучасний світ. Чи вдасться зберегти демократичні цінності та основи розвитку сучасної цивілізації? Є підстави стверджувати, що всупереч поглибленню розшарувань, наміри глобального і регіонального демократичного оновлення дедалі більше переходять у практичну площину.

Прощання з глобальними (ліберальними) інститутами. Хоча США залишаються найпотужнішим гравцем у світі, їхня роль змінюється у відповідь на зміцнення Китаю, зростаючий вплив середніх держав і структурні зміни в міжнародній політиці. Причому такі зміни дедалі більше тяжіють до не до зміцнення, а якраз послаблення світового порядку. Так, однією з характерних ознак 2025 р. стало стрімке обмеження участі, скорочення і навіть скасування новою Адміністрацією США національних і міжнародних інститутів і програм, які були створені за ініціатив США і відігравали помітну роль у розвитку суспільств. Як наслідок, прискорюються трансформації владних впливів від домінування США до утворення нових центрів влади (США, Китай, ЄС, висхідні країни Глобального Сходу і Глобального Півдня), значна частина яких поки є слабкими і навряд чи може претендувати на всебічне визнання.

Така формована множинність інститутів та альянсів (різної ваги впливовості) означає і зміну зовнішньої політики. Зазначимо, міжнародні інституції створювались для добросовісної співпраці рівних партнерів³. Однак, у 2025 р. добросовісність помітно девальвували бракують, а рівність трансформувалась у політизовану вибірковість (навіть до найближчих союзників). Чи формуватимуть такі трансформації стійкий міжнародний порядок – поки виглядає сумнівним. Тим більше, що провідна країна світу, замість того, щоб підтримувати єдину глобальну присутність, у т.ч. посилюючи інститути світового рівня, головні зусилля спрямовує на консолідацію впливів у окремих регіонах, насамперед у Західній півкулі, в Азійсько-Тихоокеанському регіоні⁴, у т.ч. шляхом руйнації чинних глобальних і спеціалізованих інституційних структур і утворень.

¹ До геоекономічних і геополітичних питань Центр Разумкова неодноразово звертався у попередніх публікаціях, які розміщені на сайті Центру Разумкова у вільному доступі – <https://razumkov.org.ua>.

² «Кінець історії»? український фактор в оновленні світового порядку. / К.: Центр Разумкова, 2025. – https://razumkov.org.ua/images/2025/12/21/end_history.pdf

³ Madarshahi M. 2025: The Future in a Year of Fractured Maps. – <https://www.ccgupdate.org/p/2025-the-future-in-a-year-of-fractured/>.

⁴ Ganchev I. Trump's New Foreign Policy: Strategic Repositioning in a Multipolar World. – <https://regionalintegration.org/trumps-new-foreign-policy-strategic-repositioning-in-a-multipolar-world/>

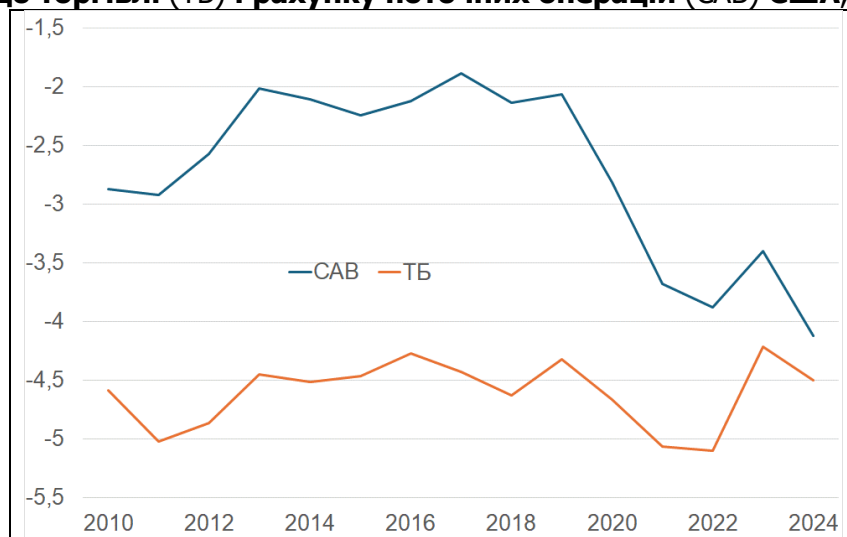
Звичайно, це не стало зовсім несподіваним, якщо пригадати, що у період першої каденції Трампа США вийшли з Паризької кліматичної угоди, припинили участь у ЮНЕСКО, відмовилися від ядерної угоди з Іраном, запустили процес виходу з Всесвітньої організації охорони здоров'я. Піддалися руйнації інституційні утворення США з історичними партнерами і союзниками – було оголошено про скорочення участі у НАТО, припинена участь у Транстихоокеанському партнерстві і Трансатлантичному торговельному та інвестиційному партнерстві⁵.

Хоча окремі напрями діяльності були реанімовані наступною дміністрацією, однак друга каденція Трампа вже ознаменувалась новою серією демонстративних відмов США від раніше прийнятих зобов'язань:

- практична ліквідація Агентства міжнародного розвитку (AID), яке забезпечувало 40% світової гуманітарної допомоги та ліквідації наслідків стихійних лих⁶. Відмова від фінансування Африканського фонду розвитку (ADF) (де донорська частка США складала майже чверть загального обсягу зобов'язань) стала справжнім шоком,
- скасування багатьох федеральних програм з досліджень, інновацій і розробок (НДДКР), зокрема – Національного інституту здоров'я, Національного наукового фонду, Національного управління з аеронавтики та дослідження космічного простору та ін.⁷;
- гостра критика МВФ і Світового банку, яка супроводжувалась погрозами виходу з цих інститутів (що навряд чи було щирим, оскільки несе ризики втрати доларом свого місця у світовій валютній системі).

Втім, МВФ виявився чи не єдиним, хто не злякався погроз Адміністрації США. Більше того, стосовно ряду сфер МВФ вказав на маніпулятивні практики, до яких вдавалися США. Так, МВФ, хоча й обережно, все ж критично коментував наслідки вибіркової торговельної політики США, а також потреб і масштабів тарифного регулювання зовнішніх дисбалансів. Це пов'язано з тим, що Адміністрація Трампа зосередилася на товарних торговельних дисбалансах. Однак, акцентація лише на торгівлі товарів не відновить глобальний баланс. Радше має йтися про баланс рахунку поточних операцій, який (рахунок) включає торгівлю товарами та послугами, а також інвестиційні доходи та фінансові трансферти (наприклад, грошові перекази). Для США такі баланси суттєво різняться, хоча в останні роки помітно зблизились (діаграма «Сальдо торгівлі і рахунку поточних операцій США»).

Сальдо торгівлі (ТБ) і рахунку поточних операцій (СAB) США, % ВВП

⁵ Burrows M., Manning R. The End of American Internationalism? – <https://www.stimson.org/2025/the-end-of-american-internationalism/>

⁶ The first 100 days of a growing global health and humanitarian emergency. – <https://www.doctorswithoutborders.org/latest/>.

⁷ Burrows M., Manning R. The End of American Internationalism? – <https://www.stimson.org/2025/the-end-of-american-internationalism/>.

У контексті ж макроекономічної стійкості – чинники балансу поточного рахунку, крім зовнішньоекономічних складових, відображають складне поєднання монетарної та фінансової політики, і найкращий спосіб їх збалансування для прискорення зростання і розвитку світової економіки – це скоординовані глобальні дії, а не односторонні дискримінаційні заходи⁸.

Варто уточнити, що хоча глобальна торгівля й надалі існуватиме, проте найближчими роками її фрагментарність і роздробленість посиляться⁹, не лише внаслідок волюнтаристських дій окремих провідних світових гравців, а й з вимог національної безпеки. Економічна взаємозалежність країн дедалі більше втрачатиме риси довірливості, а набуватиме рис політичного та економічного примусу.

Підкреслимо, актуальність збереження взаємодії макростабілізаційних політик різних країн і союзів сьогодні зростає, оскільки, якщо у післяхолодновоєнну епоху США (і світ) діяли в переважно однополярній системі, де економічне, військове та інституційне домінування США визнавалося основою міжнародного порядку, то в умовах руйнування встановлених інституційних «стандартів» класичні припущення стосовно очікуваних результатів і наслідків можуть більше не діяти. А країни ще не мають належного досвіду захисту від посягань на інституційні надбання, що провокує критичні загрози для суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку країн світу.

G20 приготуватись. На жаль, вже не викликає сумніву, що у найближчій перспективі процеси руйнації глобальних інститутів продовжаться і навіть прискоряться. Одним з (нових) перших кандидатів вірогідно стане, як не дивно, т.зв. група G20 (врізка «*Базис G20*»), і цей процес руйнування знову очолюватимуть США, які вже продемонстрували спроможність відмови від тих ідей, принципів, правил, які самі ж ініціювали і запроваджували і завдяки яким формувався сучасний світ.

БАЗИС G20

Нагадаємо, прискорення і розширення процесів глобалізації, зростання і загострення конкуренції вимагало формування інститутів, які б дозволяли результативно та ефективно впливати на світові економічні процеси (насамперед, антикризові), і які були б «вільні» від строгих зобов'язуючих процедур та правил, характерних для ООН, Світового банку та ін.

У середині 1990-х років була утворена група G8 у складі провідних розвинутих країн (G7), а також Росії (як спадкоємниці СРСР і виключеної зі складу у 2014). Вважалося, що навіть неформальні рішення групи зможуть впливати на глобальний економічний розвиток, усуваючи чинники і складові економічних і фінансових криз. Однак, як це часто буває, внесла суттєві корективи у період розгортання ГФК у 2008-2009рр.

Це ініціювало скликання зустрічі міністрів фінансів провідних розвинутих і висхідних країн у Вашингтоні для обговорення контрзаходів, яка невдовзі трансформувалась у щорічний саміт лідерів країн (G20), причому головування здійснювалось на ротаційній основі. Перехід від G8 до G20 підтверджував, що утворюється нова глобальна (хоча й неформальна) інституція (яка, за задумом, матиме дієві стимули для формування світового розвитку), до якої належать найбільші економіки, серед яких, крім провідних розвинутих країн, знаходяться і великі висхідні країни.

Фактично, група G20¹⁰ складається з G7 і країн-засновників альянсу БРІКС (утворений також як реакція на ГФК), двох союзів та ще кількох країн, які не входять до складу, однак асоціюються з однією з груп:

⁸ Mathiasen K. The Trump Administration and the International Financial Institutions: The Good, the Bad, and the Cynical. – <https://www.cgdev.org/blog/trump-administration-and-international-financial-institutions-good-bad-and-cynical>.

⁹ Madarshahi M. 2025: The Future in a Year of Fractured Maps. – <https://www.ccgupdate.org/p/2025-the-future-in-a-year-of-fractured/>.

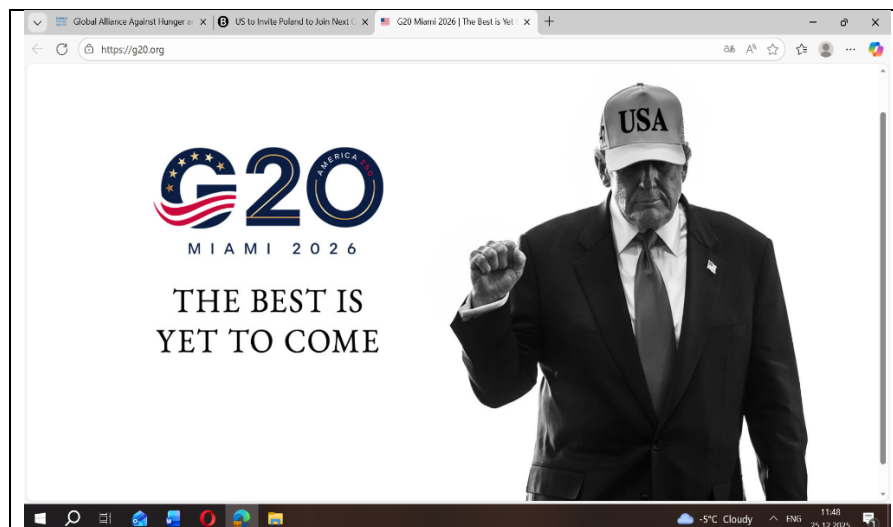
¹⁰ ...представляють 19 держав, а також Європейський Союз та Африканський Союз (з 2023 р.).

- G7 – США (ВВП за поточними курсами \$30,6 трлн), Німеччина (5,0), Японія (4,3), Велика Британія (4,0), Франція (3,4), Італія (2,5), Канада (2,3),
- БРІКС – Китай (19,4), Індія (4,1), росія (2,5), Бразилія (2,3), Південна Африка (0,4),
- а також Мексика (1,9), Південна Корея (1,9), Австралія (1,8), Туреччина (1,6),

Слід визнати, що у свої перші роки G20 діяла достатньо ефективно. Принаймні, розгортання кризи вдалося локалізувати, насамперед через введення безпрецедентного обсягу ліквідності (\$4 трлн), мінімізувала торговельні бар'єри, впровадила фінансове регулювання, створила Раду з фінансової стабільності та надала повноваження МВФ та іншим міжнародним фінансовим інституціям допомогти врятувати глобальну фінансову систему¹¹.

Ризики вказаної руйнації G20 не виглядають перебільшеними, особливо, якщо врахувати, що 1 грудня 2025р. США отримали головування (а з ними і важелі керування) у групі, яке (головування) триватиме практично упродовж всього поточного року. Вперше з 2009р. головування у G20 повертається (після завершення ротаційного циклу) до США. І перші ж наміри і дії головування США принесли вже звичну «порцію» жорсткого адміністрування, які мають довести виключність ролі США та їх вплив на світовий порядок, однак у дійсності можуть запустити незворотні процеси втрати авторитету одного з найповажніших світових інститутів.

По-перше, якщо хтось хотів би дізнатись про історію успіху G20, то навряд чи досяг би швидкого успіху. Так, отримавши разом з головуванням офіційний сайт [G20.org](https://g20.org), Адміністрація США очистила його повністю і виклала лише одну сторінку (скрін нижче) з логотипом G20 Miami 2026, фото Трампа та написом «НАЙКРАЩЕ НАБЛИЖАЄТЬСЯ» (тобто, раніше не було нічого, і лише тепер все буде «найкращим»)¹².

По-друге, сам Трамп оголосив, що Південній Африці (члену G20) буде заборонена участь у саміті G20 у 2026р., який відбудеться у США, а новим учасником стане Польща¹³. Вочевидь, Польща буде більш лояльною до порядку денного, пропонованого США. Такі дії ризикують створити небезпечний прецедент, порушити усталені конвенції та дозволити уряду-приймаючої країни (суб'єктивні) вибіркові інституційні акції. І справа навіть не у тому, що

¹¹ Romero G., Patrick S. The G20 Agenda Is Shifting from the Global South to America First. – <https://carnegieendowment.org/emissary/2025/12/g20-trump-us-global-south-america-first-agenda/>.

¹² Romero G., Patrick S. The G20 Agenda Is Shifting from the Global South to America First. – <https://carnegieendowment.org/emissary/2025/12/g20-trump-us-global-south-america-first-agenda/>.

¹³ Poland to Join US-Hosted G-20 Summit as South Africa Is Shunned. – <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-12-04/poland-to-join-us-hosted-g-20-summit-as-south-africa-is-shunned/>.

«помста» зможе стати неминучою під час чергової ротації президентства. Якщо такі адміністрування на власний розсуд стануть нормою, довіра навіть у середині G20 зникне.

Поки ж, як інші члени G20 відреагують на такого сорту наміри залишається відкритим питанням. Втім, напевне G20 вже дискредитований, а тому навряд чи збережеться до нього повага високого рівня. Більше того, такий намір, якщо буде втілений у політичну практику, завдасть нищівного удару по міжнародній системі демократії, оскільки зухвало продемонструє, що країна, яка довгий час вважалась основою світових ліберальних і демократичних цінностей, впевнено скочується до авторитаризму. Що означає формування зовсім іншої системи координат у світовому співтоваристві.

Доречно зазначити, що авторитарні країни більш схильні до конфліктів, нестабільності та репресій, створюючи світ, який є менш безпечним, менш вільним і менш справедливим. Пасивна ж чи вичікувальна позиція демократичних країн означає, що автократія й надалі поширюватиметься¹⁴. Відтак, протистояння між розгортанням авторитарних тенденцій і демократичною стійкістю визначатиме світовий політичний та економічний розвиток у наступні роки, а проявлятиметься він через дієвість і впливовість G20. На жаль, найімовірнішим результатом стане те, що 2026 рік – рік, що характеризуватиметься транзакційною дипломатією, постійними загрозами тарифів та економічних примусів, ігноруванням інституційної поваги і спадковості¹⁵ – виявиться руйнівним для G20.

А що ж замість? Чи проглядаються альтернативи? Чи в умовах фрагментарності всесвітній інтелектуальний обмін стосовно світового розвитку виявляється зайвим?

Азійсько-Тихоокеанський «острів» як осередок альтернативи – реальність? В останні два десятиріччя Азійсько-Тихоокеанський регіон характеризується стійкою економічною динамікою. Хоча він (регіон) поки відносно далекий від статусу нового полюсу формування глобальних рішень, однак демонструє послідовне і прискорене розширення своєї впливовості. Насамперед, завдяки Китаю. При тому, що внутрішні проблеми самого Китаю нікуди не ділись, і радше його політичні та економічні виклики можуть трансформуватись у передкризові ризики.

Зазначимо, з одного боку, Китай позиціонує себе як відкрита політична та економічна альтернатива агресивним і несправедливим діям Адміністрації США, а з тим – є надійним партнером висхідних країн не лише у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, а й світі у цілому. З іншого ж боку – Китай має непрості суперечливі і навіть конфліктні інтереси з найближчими сусідніми країнами у регіоні, де територіальні суперечки додають складності вже давно усталеним відносинам¹⁶. Розібратись із складним переплетінням суперечностей не легка справа, однак Китай мусить впоратись, якщо претендує на глобальні лідерські ролі.

І тут критерієм лідерства Китаю (глобального рівня) стане його спроможність до налагодження, поглиблення і зміцнення зв'язків з іншими двома провідним країнами регіону – Південною Кореєю (Кореєю) та Японією. Саме вказана трійка може стати центром нового економічного порядку.

Протягом понад століття відносини між Китаєм, Японією та Кореєю ґрунтувалися на політичних розбіжностях, підживлених взаємною недовірою та історичними образами. Сьогодні критичними є питання миру і стабільності через Тайванську протоку, ставлення до Тайваню, численні питання безпеки, що існують у регіоні, пов'язаному з Китаєм, такі як підтримка Китаєм росії та його вторгнення в Україну, а також довгострокові зусилля Китаю фундаментально

¹⁴ Cheeseman N., et al. The Illiberal International. – <https://www.foreignaffairs.com/china/illiberal-international-cheeseman-bianchi-cyr/>.

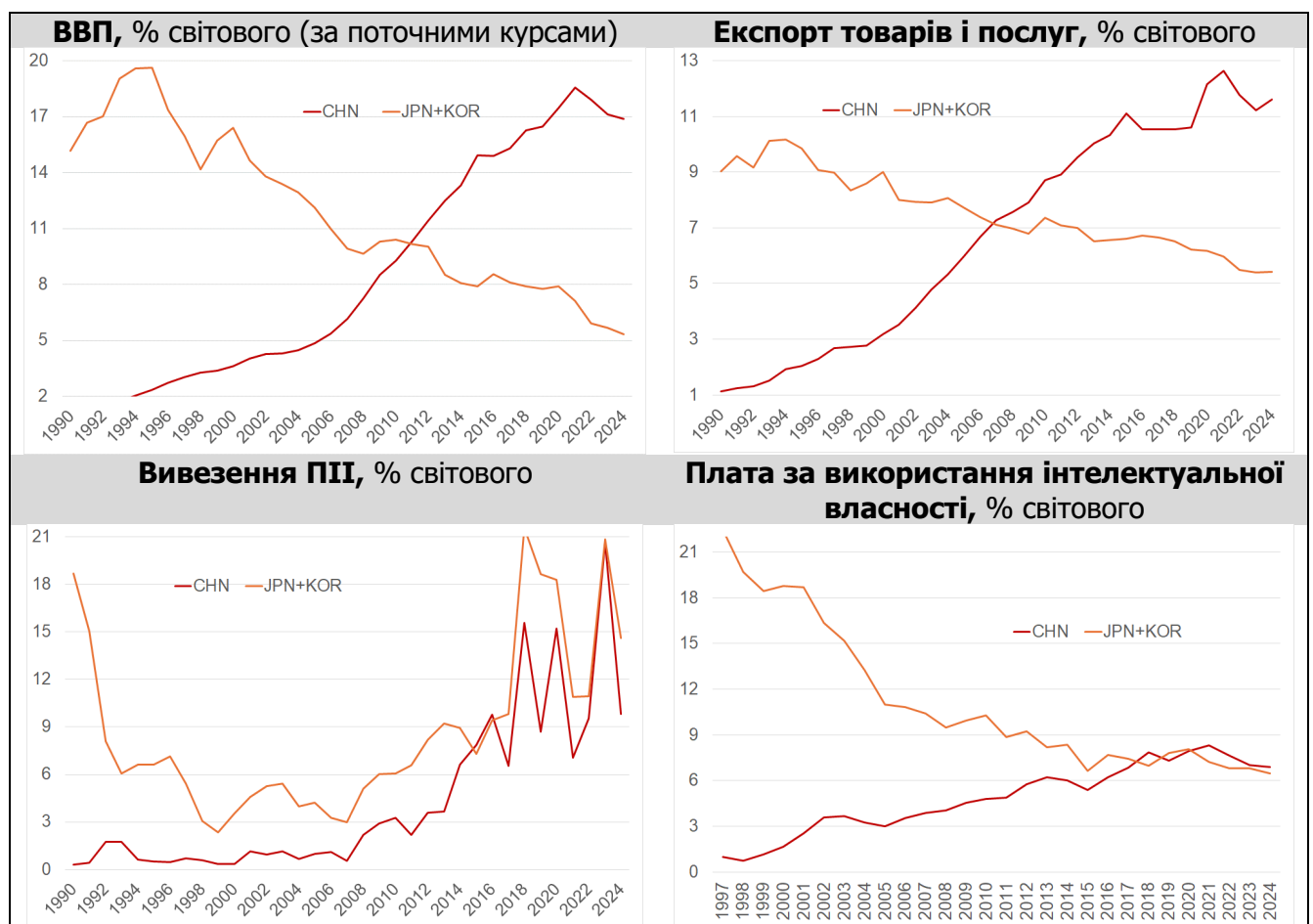
¹⁵ Romero G., Patrick S. The G20 Agenda Is Shifting from the Global South to America First. – <https://carnegieendowment.org/emissary/2025/12/g20-trump-us-global-south-america-first-agenda/>.

¹⁶ Korniawan R. Current Status of Relations Among China, Japan, and South Korea. – <https://moderndiplomacy.eu/2025/05/21/current-status-of-relations-among-china-japan-and-south-korea/>.

змінити архітектуру безпеки регіону, спрямовані на витіснення США¹⁷. Внаслідок цього між державами не було досягнуто жодної всеосяжної угоди про безпеку, що обмежує ефективність вирішення регіональних питань, не здійснено належних кроків до послаблення зростаючої напруженості в Азійсько-Тихоокеанському регіоні¹⁸.

Поряд з цим, суперечність вибору напрямів і шляхів розвитку є характерною загалом для регіону. Так, проявом «конфліктності» для держав Південно-Східної Азії є відносно рівномірний розподіл між Китаєм і США (серед країн регіону) у частині формування пріоритетного альянсу з одним із стратегічних суперників.

Поки висхідні країни регіону займають обережні позиції, і замість того, щоб об'єднуватися з якоюсь окремою глобальною силою, дедалі активніше співпрацюють з багатьма партнерами (переважно регіональними) на основі економічних і стратегічних інтересів, а не ідеологічної лояльності, що, з одного боку, є фундаментальним зсувом у порівнянні з динамікою узгодження часів Холодної війни, з іншого – підтвердженням, що економічний центр тяжіння схиляється до регіональної самодостатності¹⁹.

Повертаючись до «трійки», спочатку зазначимо, що економіки, з одного боку, Китаю, з іншого – «об'єднаних» Кореї та Японії (Кореї+Японії) є певним чином «дзеркальними». Якщо наприкінці XX століття частка сукупного ВВП Кореї та Японії у світовому ВВП у 5-7 разів

¹⁷ Nagy S. Japan and South Korea's Complex Relations with China and the impact on Indo-Pacific Based Alliances in the Trump 2.0 Era. – <https://nagystephen.com/2025/11/01/interview-japan-and-south-koreas-complex-relations-with-china-and-the-impact-on-indo-pacific-based-alliances-in-the-trump-2-0-era/>.

¹⁸ Bilal A. China–Japan–South Korea Security Dynamics: Implications for NATO Decision-Making in the Indo-Pacific. – <https://nato-veterans.org/china-japan-south-korea-security-dynamics-implications-for-nato-decision-making-in-the-indo-pacific/>.

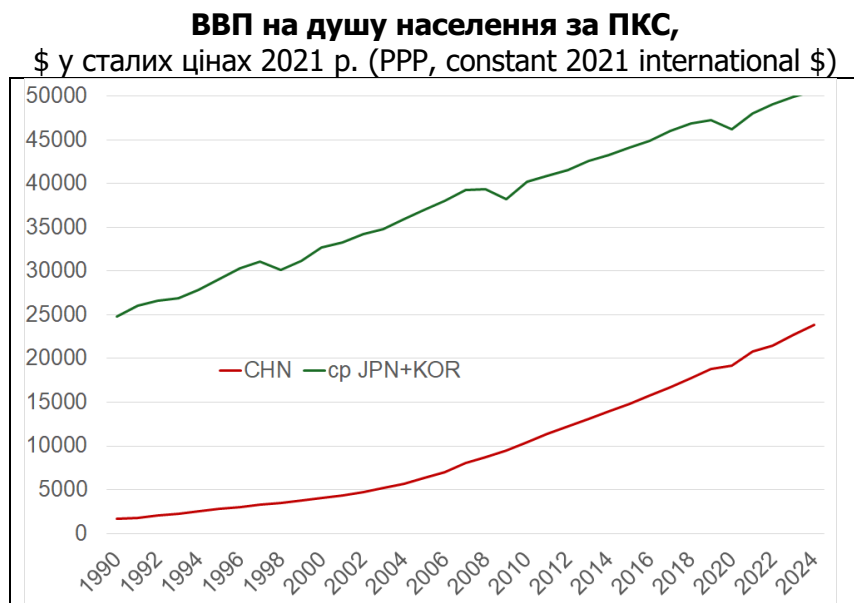
¹⁹ Liu Z. How China Armed Itself for the Trade War. – <https://www.foreignaffairs.com/united-states/how-china-armed-itself-trade-war/>.

перевищувала відповідну частку Китаю, то у першій половині 2020-х років вже частка Китаю стала удвічі-утричі більшою сукупної частки двох інших країн (діаграма «ВВП»). Так чи інакше вказана трійка генерує майже чверть глобальної доданої вартості.

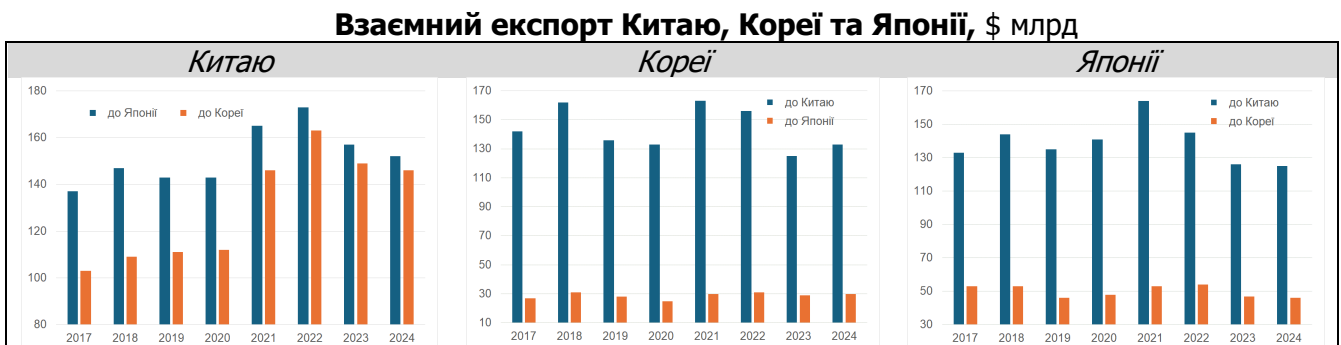
Дещо меншими є відмінності у експортній спроможності, однак характер «дзеркальних» змін подібний (діаграма «Експорт товарів і послуг»). Звичайно, тут вагому роль відіграють торговельні потоки всередині «трикутника», однак це лише підкреслює взаємну проникність.

Так само це стосується інвестиційних потоків. В останні роки експорт інвестицій Китаю та Кореї+Японії практично зрівнявся, а сукупний потік ПІІ сягає третину світового потоку (діаграма «Вивезення ПІІ»). Так само зрівнялись обсяги виплат за використання міжнародної інтелектуальної власності, що «рівно» підтримує інноваційність розвитку трьох провідних економік (діаграма «Плата...»).

Між тим, Китай все ще суттєво відстає у добробуті своїх громадян – лише з середини 2000-х років різниця почала зменшуватись. Якщо у 1990-х роках ВВП на душу населення Китаю був у 8-10 разів менше відповідного середнього показника Кореї та Японії, то сьогодні відставання лише удвічі (діаграма «ВВП на душу населення за ПКС»).

Як вказано, попри триваючі політичні протистояння, економічні зв'язки вже є достатньо усталеними (діаграма «Взаємний експорт ...»).

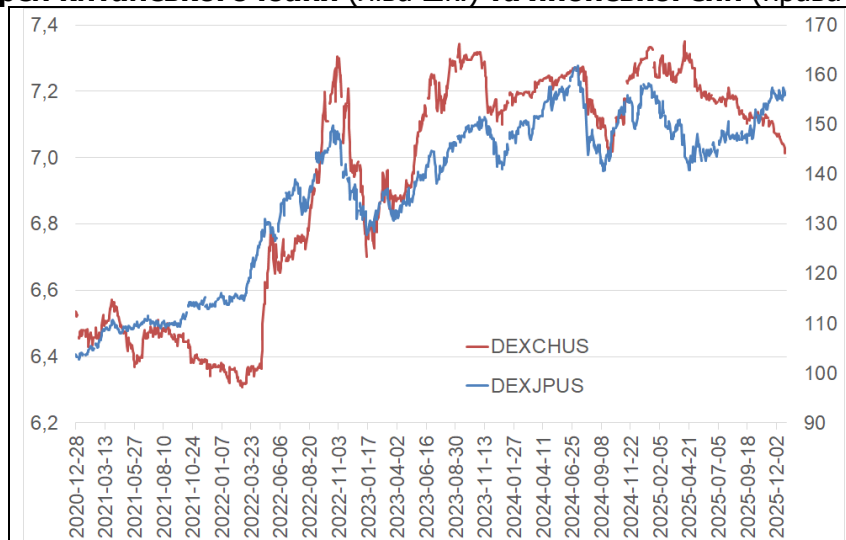

Хоча тісне переплетіння виробничих і технологічних потужностей може привносити як конкурентні переваги, так дестабілізаційні ризики. Так, навесні 2025 р. Китай, Корея та Японія активізували просування тристоронньої угоди про вільну торгівлю, що, водночас, актуалізувало потреби збалансування конфліктних сфер, які є вкрай складними і з сумнівними

результатами²⁰. І значною мірою залежними від амбіцій Китаю. У будь-якому випадку, з одного боку, економічний потенціал Японії+Кореї може розглядатись як альтернативний китайському, з іншого – обидві економічні сфери тісно переплетені, що послаблює стимули до відновлення конфронтації. А з тим – може слугувати основою збалансованого розвитку регіону.

Зазначимо, що про усталеність економічних зв'язків у вказаній трійці свідчить також «спільне» коливання національних валют відносно долара (діаграма «Курси...»).

Курси китайського юаня (ліва шк.) та японської єни (права шк.)

Хоча останнім часом стала менш центральною, ініціатива «Пояс і шлях» (BRI) та її вплив на світову торгівлю є критичним елементом для авторитету Китаю. В той час, як її довгостроковий вплив залишається предметом дискусій, практична роль у формуванні світової і регіональної економіки та інфраструктури є беззаперечною. Крім того, нещодавно запроваджені Китаєм Ініціатива з глобального розвитку (GDI), Ініціатива глобальної безпеки (GSI) та Ініціатива глобальної цивілізації (GCI) засвідчують наміри подальшого зміцнення регіонального впливу.

Успіхи Китаю підкріплюються особливостями зовнішньоекономічної політики, на яких наголошують прихильники Китаю²¹:

- на відміну від політики США, яка кардинально змінюється з кожною адміністрацією, підхід Китаю залишається здебільшого послідовним;
- Пекін не наполягає на просуванні демократії чи структурних реформах як умовах для співпраці, що є гальмуючими для зміцнення співпраці.

Платформа для розуміння? Тим часом, Японія і Корея (політичний устрій яких класифікується як повноцінна демократія) віддають перевагу участі у Індо-Тихоокеанській економічній платформі (Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity – IPEF), яка дозволяє обом країнам зменшити для них значимість Китаю. IPEF означає вигоди від поглиблення співпраці Японії та Кореї з економіками США та АСЕАН, а також дає обом країнам можливість співпрацювати, не втручаючись у суперечки та історичні напруженості, що зрештою пом'якшує

²⁰ Так, Японія значною мірою відійшла від виробництва кінцевих електронних продуктів (телевізійні екрани, камери, комп'ютери) на користь створення складних схем та інших продуктів, які входять у найсучасніші технології. Південна Корея, навпаки, зайняла звільнений простір, швидко змінивши свою промислову базу для виробництва камер, телевізорів, комп'ютерів, телефонів. Китай інвестував у розвиток технологічного потенціалу (у т.ч. завдяки вказаному використанню інтелектуальної власності) у ключових сферах, які вже сьогодні мають світовий рівень конкурентоспроможності. – Nagy S. Japan and South Korea's Complex Relations with China and the impact on Indo-Pacific Based Alliances in the Trump 2.0 Era, <https://nagystephen.com/2025/11/01/interview-japan-and-south-koreas-complex-relations-with-c-hina-and-the-impact-on-indo-pacific-based-alliances-in-the-trump-2-0-era/>.

²¹ Ganchev I. Trump's New Foreign Policy: Strategic Repositioning in a Multipolar World. – <https://regionalintegration.org/trumps-new-foreign-policy-strategic-repositioning-in-a-multipolar-world/>

напруженість у їхніх відносинах. IPEF не є прямим конкурентом, однак може виступати альтернативою ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI) і дозволяє іншим висхідним країнам регіону обирати якнайширше партнерське коло.

Не зважаючи на зміцнення, IREF, утворена у 2022 р. за ініціативи США, поки не стала центром вироблення глобальних стратегічних рішень. Є підстави стверджувати, що, по-перше, вона початково створювалась (і поки перебуває у рамках) переважно для налагодження взаємодії розвинутих і висхідних країн (останні з широким спектром демократії-автократії). По-друге, не передбачалось використання тарифних та інших зобов'язуючих інструментів для управління торговельними потоками.

До складу альянсу належать країни:

- з найбільшими ВВП – США (також член G20; класифікація за індексом демократії – недосконала демократія), Японія (G20; повна демократія), Індія (G20; недосконала демократія), Корея (G20; недосконала демократія),
- члени АСЕАН – Бруней, Індонезія (недосконала демократія), Малайзія (недосконала демократія), Філіппіни (недосконала демократія), Сінгапур (недосконала демократія), Таїланд (недосконала демократія), В'єтнам (авторитарний режим),
- Австралія (G20; повна демократія), Нова Зеландія (повна демократія), Фіджі (перехідний режим).

Звернемо увагу на кілька особливостей. По-перше, членами групи є переважно країни, які класифікуються як демократичні, що дає підстави сподіватись на позитивні напрями рішень і дій для розвитку економічних відносин не лише всередині групи, а й розширеного кола партнерських країн. Присутність серед країн-членів США дає підстави очікувати поступового розширення до глобального масштабу.

По-друге, серед учасників відсутня країна, яка займає чи навіть просто декларує антизахідні настрої чи вимоги, а також жоден учасник не є відкритим прихильником дедоларизації.

Між тим, розширення присутності США у регіональних безпекових структурах слугує важливим доповненням до утвердження лідерських позицій США у регіоні, а з тим – підтримці економічних і політичних балансів. Покращення взаємодії у рамках Чотиристороннього діалогу з питань безпеки (QUAD), до якого належать США, Японія, Індія та Австралія, а також альянсі AUKUS у складі США, Австралії, Великої Британії посилюють регіональні спроможності до мирного економічного розвитку²². Зрозуміло, якщо це станеться, то зможе стати основою формування нового світового економічного порядку.

Особливого значення набуває зміцнення взаємодії в середині т.зв. Індо-Тихоокеанської четвірки (IP4), що включає Японію, Корею, Австралію та Нову Зеландію. Ці демократичні країни мають спільну відданість міжнародному порядку, заснованому на правилах, і можуть виступати регіональними стабілізаторами в динаміці безпеки. Оскільки Австралія та Нова Зеландія менше залучені до історичних суперечок між Китаєм, Японією та Кореєю, і, водночас, мають чіткі партнерські відносини з європейськими країнами, вони водночас можуть виступати нейтральними посередниками і координаторами²³.

Україна також зацікавлена у посиленні IPEF, оскільки є підстави сподіватись на її «проукраїнський» захист. Так, країни-учасники практично єдині у ставленні до агресії росії проти України. Зокрема, на Генеральній Асамблеї ООН 24 лютого 2025р. при ухваленні української резолюції до третьої річниці агресії країни проголосували:

²² Хоча Японія і Корея не є членами AUKUS, обидві країни опосередковано отримують вигоду від посилення регіональної безпеки.

²³ Bilal A. China–Japan–South Korea Security Dynamics: Implications for NATO Decision-Making in the Indo-Pacific. – <https://nato-veterans.org/china-japan-south-korea-security-dynamics-implications-for-nato-decision-making-in-the-indo-pacific/>

- за – Австралія, Японія, Корея, Нова Зеландія, Фіджі, Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Філіппіни, Таїланд,
- утримались: Індія, В'єтнам,
- проти: (єдиний член IPEF) США (що було демонстрацією нової Адміністрації США).

Така єдність у болючому для нас питанні дає підстави сподіватись, що разом із поширенням впливовості IPEF та інших регіональних альянсів, заснованих на демократичних принципах, зміцнюватиметься і світова підтримка України, що своєю чергою слугуватиме доказом єдності і міцності демократичних країн.